

ÁP DỤNG BỘ LUẬT HÌNH SỰ NĂM 2015, ĐƯỢC SỬA ĐỔI, BỔ SUNG NĂM 2017 VÀO CÔNG TÁC XÉT XỬ CÁC VỤ ÁN TAI NẠN GIAO THÔNG, GÓP PHẦN NÂNG CAO TÍNH RẪN ĐỀ, GIÁO DỤC CHUNG

NGUYỄN THANH XUÂN

Chánh án TAND tỉnh Quảng Bình

Từ ngày 1/1/2018, Bộ luật Hình (BLHS) sự năm 2015 chính thức có hiệu lực thi hành. Đây là Bộ luật có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, đóng vai trò thể chế hóa Hiến pháp 2013, thể chế hóa tinh thần của Cải cách tư pháp trong Nghị quyết số 08/NQ-TW và Nghị quyết số 49/NQ-TW của Bộ Chính trị, thể hiện được tinh thần đề cao hiệu quả phòng ngừa, tăng cường tính hướng thiện của pháp luật hình sự trong công tác đấu tranh phòng chống tội phạm theo hướng giảm bớt hình phạt tù, mở rộng hình phạt tiền và hình phạt cải tạo không giam giữ, thu hẹp phạm vi áp dụng hình phạt tử hình quy định trong BLHS mới. Trong đó, thể hiện sự nghiêm trị đối với những người có chức vụ cao, lợi dụng chức vụ, quyền hạn để phạm tội, theo tinh thần người có chức vụ càng cao thì sẽ bị xử lý càng nghiêm khắc. Từ khi BLHS năm 2015 có hiệu lực và được triển khai vào thực tiễn, những quy định mới của BLHS năm 2015 đã tháo gỡ được nhiều vấn đề mà BLHS năm 1999 còn khó khăn, vướng mắc trong quá trình giải quyết, như: Việc quy định cụ thể “Người đồng phạm không phải chịu trách nhiệm hình sự về hành vi vượt quá của người thực hành” (khoản 4 Điều 17 BLHS năm 2015); mở rộng phạm vi những trường hợp loại trừ trách nhiệm hình sự (Chương IV); quy định rõ ràng hơn những trường hợp được miễn

trách nhiệm hình sự (khoản 2, 3 Điều 29 BLHS năm 2015); hay việc sửa đổi lại tình tiết “phạm tội nhiều lần” bằng quy định cụ thể hơn là “Phạm tội 2 lần trở lên”...

Riêng đối với “Các tội xâm phạm an toàn giao thông”, BLHS năm 2015 cũng có những sửa đổi đáng kể, tạo điều kiện cho các cơ quan bảo vệ pháp luật trong việc xử lý những hành vi phạm tội trên thực tiễn như việc thay đổi kết cấu của các điều luật, thay đổi và cụ thể hóa về mức hậu quả cấu thành tội phạm, thay đổi về hình phạt.

Dẫn dụ như “Tội vi phạm quy định về tham gia giao thông đường bộ” theo Điều 260 của BLHS mới. Điều 260 quy định hình phạt thấp nhất trong trường hợp tội phạm đã hoàn thành, hậu quả đã xảy ra là phạt tiền 30.000.000 đồng, phạt cải tạo không giam giữ đến 3 năm, phạt tù 1 năm (BLHS năm 1999 là 6 tháng); hình phạt cao nhất là phạt tù đến 15 năm. Như vậy, so với quy định của Điều 202 BLHS cũ thì mức hình phạt thấp nhất về phạt tiền (là hình phạt chính) tăng lên gấp 6 lần (từ 5.000.000 đồng lên 30.000.000 đồng) cao nhất là 100.000.000đ (tăng gấp 2 lần so với luật cũ là 50.000.000đ) nhưng mức hình phạt cao nhất về hình phạt tù có thời hạn không thay đổi. Nhìn tổng thể về phần hình phạt thì quy định của Điều 260 BLHS năm 2015 so với quy định tại Điều 202 BLHS 1999 “Tội vi

phạm quy định về điều khiển phương tiện giao thông đường bộ” là không có lợi cho người phạm tội đối với những hành vi phạm tội xảy ra trước 0h00 phút ngày 1 tháng 1 năm 2018. Nhưng ở khía cạnh các yếu tố cấu thành tội phạm (trong chuyên ngành chúng ta gọi là khung cơ bản) thì Điều 260 BLHS mới quy định có lợi hơn cho người phạm tội so với Điều 202 BLHS cũ (kể cả trường hợp tội phạm chưa đạt - khoản 4).

Từ ngày 1/1/2018 đến 31/5/2018, thực hiện quy định của BLHS mới, Tòa án hai cấp tỉnh Quảng Bình đã thụ lý 11 vụ /11 bị cáo, đã giải quyết 5 vụ /5 bị cáo liên quan đến các tội phạm về an toàn giao thông đường bộ. Kết quả xử phạt tù đối với cả 5 bị cáo nhưng cho hưởng án treo. Các bị cáo được xét xử đều bị Viện Kiểm sát truy tố theo khoản 1 (khung cấu thành cơ bản) với mức hình phạt cao nhất không quá 3 năm tù, có nhiều tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự, trong đó có tình tiết thật thà khai báo, ăn năn hối cải, tích cực bồi thường khắc phục hậu quả. Đặc biệt, có trường hợp đại diện gia đình bị hại có đơn xin bãi nại và đề nghị hội đồng xét xử cho bị cáo được hưởng án treo để có điều kiện giúp đỡ gia đình. Mặt khác, việc cho hưởng án treo của các hội đồng xét xử hầu hết là trên cơ sở đề nghị của đại diện Viện Kiểm sát nhân dân giữ quyền công tố tại phiên tòa, kết hợp cân nhắc kỹ lưỡng các tình tiết giảm nhẹ, tăng nặng trách nhiệm hình sự và các điều kiện cho hưởng án treo theo quy định tại Nghị quyết số 01/2013/NQ-HĐTP ngày 6/11/2013 của Hội đồng thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao hướng dẫn Điều 60 của BLHS về án treo để cho các bị cáo được hưởng.

Trên thực tế có nhiều luồng quan điểm cho

rằng, việc Tòa án xử phạt tù cho hưởng án treo đối với các bị cáo là nhẹ, không đảm bảo tính răn đe và đấu tranh phòng ngừa tội phạm. Tuy nhiên, nhận thức như vậy là thiếu cơ sở pháp lý, bởi lẽ về bản chất án treo là một biện pháp miễn chấp hành hình phạt tù có điều kiện, theo đó khi người phạm tội đáp ứng đủ các điều kiện theo quy định của pháp luật thì được hưởng việc miễn chấp hành hình phạt tù, thay vào đó họ thực hiện việc cải tạo ở ngoài cộng đồng dưới sự giám sát thường xuyên, chặt chẽ của chính quyền địa phương, cụ thể như việc phải có trách nhiệm trình báo khi có sự thay đổi nơi cư trú của mình. Hơn nữa, trong trường hợp người được hưởng án treo thực hiện hành vi mới nguy hiểm cho xã hội ở một mức độ đủ để truy cứu trách nhiệm hình sự thì ngay lập tức họ phải gánh chịu một hậu quả là sự trừng trị nghiêm khắc của pháp luật bằng quy định bãi bỏ tất cả những kết quả cải tạo ngoài xã hội mà trước đó họ đã đạt được, buộc họ phải chấp hành lại bản án tuyên xử họ được hưởng án treo bằng hình phạt tù giam.

Bên cạnh đó, việc xây dựng pháp luật hình sự nói chung và BLHS nói riêng là với tinh thần đề cao quyền con người, đề cao hiệu quả phòng ngừa, tăng cường tính hướng thiện của pháp luật hình sự trong công tác đấu tranh phòng chống tội phạm theo hướng giảm bớt hình phạt tù, mở rộng hình phạt tiền và hình phạt cải tạo không giam giữ. Bộ luật Hình sự năm 2015 khẳng định nguyên tắc “không áp dụng hình phạt tù có thời hạn đối với người lần đầu phạm tội ít nghiêm trọng do vô ý và có nơi cư trú rõ ràng” (khoản 2 Điều 38).

Bộ luật Hình sự mới còn mở rộng cả phạm vi miễn trách nhiệm hình sự, cụ thể, theo quy định tại khoản 3 Điều 29 BLHS mới thì

“Người thực hiện tội phạm nghiêm trọng do vô ý hoặc tội phạm ít nghiêm trọng gây thiệt hại về tính mạng, sức khỏe, danh dự, nhân phẩm hoặc tài sản của người khác và được người bị hại hoặc người đại diện hợp pháp của người bị hại tự nguyện hòa giải và đề nghị miễn trách nhiệm hình sự, thì có thể được miễn trách nhiệm hình sự”. Đối chiếu quy định này với khoản 1 Điều 260 BLHS như đã dẫn ở trên thì mức hình phạt cao nhất của khung hình phạt này là 5 năm tù, người phạm tội nếu bị xét xử ở khung hình phạt này thì thuộc trường hợp tội phạm nghiêm trọng và lỗi do vô ý. Theo đó, nếu người phạm tội bị xét xử theo khoản 1 Điều 260 BLHS mới thì có thể họ được miễn trách nhiệm hình sự nếu thỏa mãn các điều kiện quy định tại khoản 3 Điều 29 BLHS mới. Đây là quy định có lợi cho người phạm tội mà các hội đồng xét xử Tòa án các cấp phải đặc biệt chú ý khi áp dụng pháp luật đối với những hành vi phạm tội liên quan đến tội phạm này.

Đối với các bị cáo bị Viện Kiểm sát truy tố theo khoản 2 (định khung tăng nặng), với nhiều tình tiết định khung tăng nặng, Tòa án nhân dân tỉnh Quảng Bình đã có Công văn số 661/TAND ngày 13/12/2017 quán triệt đến các Thẩm phán Tòa án nhân dân hai cấp thực hiện đầy đủ nguyên tắc tuân thủ pháp luật, kiên quyết không cho hưởng án treo đối với những trường hợp không có giấy phép hoặc bằng lái xe theo quy định; điều khiển phương tiện trong tình trạng có sử dụng rượu, bia mà trong máu hoặc hơi thở có nồng độ còn vượt quá mức quy định hoặc có sử dụng các chất kích thích mạnh khác mà pháp luật cấm sử dụng; gây tai nạn rồi bỏ chạy để trốn tránh trách nhiệm hoặc cố ý không cứu giúp người

bị nạn; hay không chấp hành hiệu lệnh của người đang làm nhiệm vụ điều khiển hoặc hướng dẫn giao thông.

Nhờ việc quán triệt đầy đủ các quy định của pháp luật, đề cao công tác kiểm tra, giám sát việc xét xử nên thời gian qua mặc dù lượng án liên quan đến tai nạn giao thông trên địa bàn tỉnh Quảng Bình xảy ra tương đối nhiều, hậu quả nhiều vụ là nghiêm trọng nhưng các hội đồng xét xử của Tòa án hai cấp tỉnh Quảng Bình luôn đảm bảo xét xử nghiêm minh, đúng quy định của pháp luật, được dư luận đồng tình ủng hộ, phục vụ tốt cho công tác đấu tranh, phòng ngừa loại tội phạm này trên địa bàn tỉnh. Vì vậy, các vụ án liên quan đến tai nạn giao thông đường bộ do Tòa án hai cấp tỉnh Quảng Bình xét xử chưa có trường hợp nào bị Tòa án cấp trên hủy, cải sửa nghiêm trọng. Bên cạnh việc đề cao tính đấu tranh tội phạm, thì việc xem xét để bảo vệ quyền con người, thực hiện chức năng giáo dục, phòng ngừa của pháp luật cũng được các hội đồng xét xử tòa án hai cấp tỉnh Quảng Bình cân nhắc rất thận trọng.

Từ thực tiễn xét xử các vụ án liên quan đến tội phạm an toàn giao thông đường bộ, qua bài viết này chúng tôi cũng mong muốn có được sự thống nhất chung về nhận thức rằng bên cạnh tính đấu tranh, tính răn đe thì pháp luật cũng bao hàm tính giáo dục và hướng thiện. Do vậy, việc cân nhắc để cho người phạm tội được hưởng các chính sách khoan hồng của pháp luật cũng là việc chấp hành pháp luật của các cơ quan bảo vệ pháp luật. Không nên chỉ nhìn vào số lượng và tỷ lệ các bị cáo được hưởng các hình phạt ngoài tù để đánh giá mà cần có cái nhìn đầy đủ, chính xác dựa trên cơ sở của khoa học pháp lý ■